

שיעור ג: פני עצרת - שיעור מיוחד לחג השבועות

Session #3: The Evolution of Shavuot

(1) סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר חג השבועות

מעריב לחג השבועות

...ועומדין בתפלה ומתפללין אבות וגבורות וקדושת השם ואתה בחרתנו כמו בפסח, אלא שאומר **את יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו** עד זכר ליציאת מצרים. ואומר יעלה ויבא וכו' והשיאנו.

(2) שבת פו-פז.

תנו רבנן בששי בחדש ניתנו עשרת הדברות לישראל רבי יוסי אומר בשבעה בו

אמר רבא

- דכולי עלמא בראש חדש אתו למדבר סיני כתיב הכא ביום הזה: באו מדבר סיני וכתוב התם החדש הזה לכם ראש חדשים מה להלן ראש חדש אף כאן ראש חדש
- ודכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל כתיב הכא זכור את יום השבת לקדשו וכתוב התם ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה מה להלן בעצומו של יום אף כאן בעצומו של יום
- כי פליגי בקביעה דירחא רבי יוסי סבר בחד בשבא איקבע ירחא ובחד בשבא לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא בתרי בשבא אמר להו ואתם תהיו לי ממלכת כהנים בתלתא אמר להו מצות הגבלה בארבעה עבוד פרישה ורבנן סברי בתרי בשבא איקבע ירחא בתרי בשבא לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא בתלתא אמר להו ואתם תהיו לי בארבעה אמר להו מצות הגבלה בחמישה עבוד פרישה

(3) תוספתא ערכין א:ד

עצרת פעמים שחל להיות בחמשה ובששה ובשבעה לא פחות ולא יותר.

(4) פסחים סח ע"ב

תנאי רבי אליעזר אומר אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה רבי יהושע אומר חלקהו חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש. ואמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר עצרת לה' אלהיך וכתוב אחד אומר עצרת תהיה לכם רבי אליעזר סבר או כולו לה' או כולו לכם ורבי יהושע סבר חלקהו חציו לה' וחציו לכם.

(עב"ם) אומר רבי אליעזר הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מאי טעמא **יום שניתנה בו תורה** הוא אומר רבה הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם מאי טעמא וקראת לשבת עונג אומר רב יוסף הכל מודים בפורים דבעינן נמי לכם מאי טעמא ימי משתה ושמחה כתיב ביה. מר בריה דרבינא כולה שתא הוה יתיב בתעניתא לבר מעצרתא ופוריא ומעלי יומא דכיפורי

עצרת יום שניתנה בו תורה

פוריא ימי משתה ושמחה כתיב

מעלי יומא דכיפורי דתני חייא בר רב מדפתי ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש

וכי בתשעה (הם) מתעניין והלא בעשירי מתעניין

אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשעה בו מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי.

רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא

אמר אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא.

(5) שמות כג, טז

וְחַג הַקִּצִּיר בְּכוֹרֵי מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה וְחַג הָאֶסֶף בְּצִיאת הַשָּׂנֵה בְּאֶסְפְּךָ אֶת־מַעֲשֵׂיךָ מִן־הַשָּׂדֶה:

(6) שמות פרק לד, כב

וְחַג שִׁבְעַת תַּעֲשֶׂה לָּךְ בְּכוֹרֵי קִצִּיר חֲטָיִים וְחַג הָאֶסֶף תְּקַוְּפֵת הַשָּׂנֵה:

(7) ויקרא פרק כג, ט-כב

וַיְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְקִצְרֹתֶם אֶת־קִצִּירָהּ וְהִבֵּאתֶם אֶת־עֹמֶר רֵאשִׁית קִצִּירְכֶם אֶל־הַכֹּהֵן: וְהִגִּיף אֶת־הָעֹמֶר לִפְנֵי ה' לְרִצְוֹנְכֶם מִמַּחֲרַת הַשִּׁבְעִת יִגִּיפוּ הַכֹּהֵן: וְעֲשִׂיתֶם בַּיּוֹם הַגִּיפְכֶם אֶת־הָעֹמֶר כֶּבֶשׂ תְּמִים בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה לַה': וּמִנְחָתוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן אִשָּׁה לַה' רֵיחַ נִיחֹחַ וְנִסְכָּה יַיִן רְבִיעִת הַהֵיזֶן: וְלֶחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד־עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הִבֵּיאֲכֶם אֶת־קָרְבַּן אֱלֹהֵיכֶם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם: וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשִּׁבְעִת מִיּוֹם הִבֵּיאֲכֶם אֶת־עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה: עַד מִמַּחֲרַת הַשִּׁבְעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה': מִמּוֹשְׁבֵיכֶם תִּבְיֹאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתֵּים שְׁנַי עֶשְׂרִים סֹלֶת תִּהְיֶינָה חֲמֵץ תִּאֲפִינָה בְּכוֹרִים לַה': וְהִקְרַבְתֶּם עַל־הַלֶּחֶם שִׁבְעַת כֶּבָשִׂים תְּמִימִם בְּנֵי שָׁנָה וּפָר בֶּן־בָּקָר אֶחָד וְאִילָם שְׁנַיִם יִהְיוּ עֹלָה לַה' וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם אִשָּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַה': וְעֲשִׂיתֶם שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת וּשְׁנֵי כֶבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה לְזִבַח שְׁלָמִים: וְהִגִּיף הַכֹּהֵן אֹתָם עַל־לֶחֶם הַבִּכּוֹרִים תְּנוּפָה לִפְנֵי ה' עַל־שְׁנֵי כֶבָשִׂים קֹדֶשׁ יִהְיוּ לַה' לַכֹּהֵן: וְקִרְאתֶם בְּעֶצְמוֹ הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ חֶקֶת עוֹלָם בְּכָל־מוֹשְׁבֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם: וּבְקִצְרְכֶם אֶת־קִצִּיר אֲרָצְכֶם לֹא־תִכְלֶה פֶּאת שָׂדֶךְ בְּקִצְרְךָ וְלֶקֶט קִצִּירְךָ לֹא תִלְקֹט לְעֹנִי וְלִגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

(8) במדבר כח:כו

וּבַיּוֹם הַבְּכוֹרִים בְּהִקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה' בְּשִׁבְעַת־יָכֶם מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

(9) דברים טז, ט-י

שִׁבְעָה שָׁבָעַת תִּסְפְּרוּ לָךְ מֵהַחֵל חֲרָמְשׁ בְּקִמָּה תַחֵל לְסַפֵּר שִׁבְעָה שָׁבָעוֹת:

וְעֲשִׂיתָ חַג שִׁבְעוֹת לַה' אֱלֹהֶיךָ מִסֵּת נְדָבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כַּאֲשֶׁר יְבָרְכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ:

(10) שמות פרק טז, א-ל

וַיִּסְעוּ מֵאֵילִם וַיָּבֹאוּ כָּל־עֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־מִדְבַּר־סִין אֲשֶׁר בֵּין־אֵילִם וּבֵין סִינַי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לְצֵאתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:
 וְלִינוּ וְלֹאנוּ כָּל־עֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן בְּמִדְבָּר: וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי־יִתֵּן מוֹתָנוּ בְיַד־ה' בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְתָנוּ
 עַל־סִיד הַבְּשָׂר בְּאֲכָלְנוּ לֶחֶם לִשְׁבַע כִּי־הוֹצֵאתֶם אֹתָנוּ אֶל־הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהַמִּית אֶת־כָּל־הַקָּהָל הַזֶּה בְּרָעַב: וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה
 הֲגַנִּי מִמַּטִּיר לָכֶם לֶחֶם מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעֶם וּלְקַטְו דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ לִמְעַן אֲנִסְנוּ הַיֶּלֶךְ בְּתוֹרַתִי אִם־לֹא: וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהָכִינוּ אֶת
 אֲשֶׁר־יִבְיֹאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר־יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם:
 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲרֹב וַיְדַעְתֶּם כִּי ה' הוֹצִיא אֶתְכֶם
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וּבִקְרָה וְרֵאִיתֶם אֶת־כְּבוֹד ה' בְּשָׁמְעוּ אֶת־תְּלַנְתִּיכֶם עַל־ה' וְנַחְנוּ מָה כִּי תִלְוּ תִלְוֵנוּ עֲלֵינוּ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בַּתַּת ה' לָכֶם בְּעֲרֹב
 בְּשָׂר לֹאֲכַל וְלֶחֶם בְּבִקְרָה לִשְׁבַע בְּשָׁמְעוּ ה' אֶת־תְּלַנְתִּיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם מְלִינִם עָלַי וְנַחְנוּ מָה לֹא־עֲלֵינוּ תְלַנְתִּיכֶם כִּי עַל־ה': וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
 אֶל־אַהֲרֹן אָמֹר אֶל־כָּל־עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קְרִיבוּ לִפְנֵי ה' כִּי שָׁמַע אֶת תְּלַנְתִּיכֶם: וַיְהִי כַּדָּבָר אֲהֲרֹן אֶל־כָּל־עֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיִּפְּנוּ אֶל־
 הַמִּדְבָּר וְהָיָה כְבוֹד ה' נִרְאָה בְּעַנָּן:

וַיְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּלַנְתְּךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּבַר אֱלֹהִים לֵאמֹר בֵּין הָעַד בַּיּוֹם הַזֶּה אֲכָלוּ בְשָׂר וּבִבְקָרָה תִשְׁבַּעוּ לֶחֶם וַיְדַעְתֶּם כִּי
 אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: וַיְהִי בְעֲרֹב וַתַּעַל הַשָּׁלוּ וַתִּכַּס אֶת־הַמִּזְחָנָה וּבִבְקָרָה הִיְתָה שִׁכְבַת הַטֹּל סָבִיב לַמִּזְחָנָה: וַתַּעַל שִׁכְבַת הַטֹּל וְהָיָה עַל־פְּנֵי
 הַמִּדְבָּר דֶּק מִחֹסֶפֶס דֶּק כַּפָּף עַל־הָאָרֶץ: וַיֵּרְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו מִן הַזֶּה הוּא כִּי לֹא יָדְעוּ מַה־הוּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֱלֹהִים הוּא
 הַלֶּחֶם אֲשֶׁר נָתַן ה' לָכֶם לֶאֱכֹלָה: זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' לְקַטְו מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אֲכָלוּ עֹמֵר לְגִלְגָּלַת מִסֹּפֶר נִפְשֹׁתֵיכֶם אִישׁ לְאִשֶׁר בְּאֵהָלוֹ
 תִקְחוּ: וַיַּעֲשֶׂרְכֶן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְקַטְו הַמְרֵבָה וְהַמְמַעֵיט: וַיִּמְדוּ בְעֹמֵר וְלֹא הָעֲדִיף הַמְרֵבָה וְהַמְמַעֵיט לֹא הִחֲסִיד אִישׁ לְפִי־אֲכָלוּ לְקַטְו:
 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֱלֹהִים אִישׁ אֶל־יָחִיד מִמֶּנּוּ עַד־בְּקָרָה: וְלֹא־שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה וַיִּזְתְּרוּ אֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ עַד־בְּקָרָה וַיִּדְּמוּ תוֹלָעִים וַיִּבְאֵשׁ וַיִּקְצַף עֲלֵהֶם
 מֹשֶׁה: וּלְקַטְו אֹתוֹ בְּבִקְרָה אִישׁ כְּפִי אֲכָלוּ וְחַם הַשָּׁמֶשׁ וַנִּמַּס: וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לְקַטְו לֶחֶם מִשְׁנֵה שְׁנֵי הָעֹמֵר לְאֶחָד וַיָּבֹאוּ כָּל־נְשָׂאֵי
 הָעֵדָה וַיִּגִּידוּ לְמֹשֶׁה: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' שִׁבְתֶּן שַׁבַּת קֹדֶשׁ לָהּ מִחֹר אֶת אֲשֶׁר־הֵאָפֹ אִפּוֹ וְאֶת אֲשֶׁר־תִּבְשָׁלוּ בִשְׁלוּ וְאֶת כָּל־
 הָעֲדָף הַנִּיחֹו לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד־הַבֹּקֶר: וַיִּנְיָחוּ אֹתוֹ עַד־הַבֹּקֶר כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה וְלֹא הִבְאִישׁ וְדָמָה לֹא־הִיְתָה בּוֹ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכָלוּ הַיּוֹם
 כִּי־שַׁבַּת הַיּוֹם לָהּ הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֶהוּ בְשָׂדֶה: שְׁשֶׁת יָמִים תִּלְקְטוּהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת לֹא יִהְיֶה בּוֹ: וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יֵצְאוּ מִן־הָעֵם לְלִקְטֹת
 וְלֹא מִצָּאוּ: וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה עַד־אַנָּה מֵאַנְתֶּם לְשֹׁמֵר מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתַי: רְאוּ כִּי־ה' נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת עַל־כֵּן הוּא נָתַן לָכֶם
 בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לֶחֶם יוֹמִים שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹ אֶל־יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי: וַיִּשְׁבְּתוּ הָעָם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי: וַיִּקְרְאוּ בֵּית־יִשְׂרָאֵל אֶת־שְׁמוֹ מִן
 וְהוּא כּוֹרַע גֹּד לָבֵן וְטַעְמוֹ בְּצַפִּיחַת בְּדָבָשׁ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' מִלֵּא הָעֹמֵר מִמֶּנּוּ לְמִשְׁמֶרֶת לְדוֹתֵיכֶם לְמַעַן יֵרְאוּ אֶת־
 הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הֵאָכַלְתִּי אֶתְכֶם בְּמִדְבָּר בְּהוֹצִיאִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קַח צִנְצֻנֹת אַחַת וְתִן־שָׁמָּה מִלֵּא־הָעֹמֵר מִן
 וְהִנֵּחַ אֹתוֹ לִפְנֵי ה' לְמִשְׁמֶרֶת לְדוֹתֵיכֶם: כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶל־מֹשֶׁה וַיִּנְיָחוּהוּ אֲהֲרֹן לִפְנֵי הָעֵדֶת לְמִשְׁמֶרֶת: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲכָלוּ אֶת־הַמֶּן אַרְבַּעִים
 שָׁנָה עַד־בָּאִם אֶל־אֶרֶץ נוֹשַׁבַת אֶת־הַמֶּן אֲכָלוּ עַד־בָּאִם אֶל־קִצְהָ אֶרֶץ כְּנַעַן: וְהָעֹמֵר עֲשֵׂרִית הַאִיפָה הוּא:

13) Jubilees 6

And on the new moon of the third month he went forth from the ark, and built an altar on that mountain. And he made atonement for the earth, and took a kid and made atonement by its blood for all the guilt of the earth; for everything that had been on it had been destroyed, save those that were in the ark with Noah. And he placed the fat thereof on the altar, and he took an ox, and a goat, and a sheep and kids, and salt, and a turtle-dove, and the young of a dove, and placed a burnt sacrifice on the altar, and poured thereon an offering mingled with oil, and sprinkled wine and strewed frankincense over everything, and caused a goodly savour to arise, acceptable before the Lord. And the Lord smelt the goodly savour, and He made a covenant with him that there should not be any more a flood to destroy the earth; that all the days of the earth seed-time and harvest should never cease; cold and heat, and summer and winter, and day and night should not change their order, nor cease for ever. "And you, increase ye and multiply upon the earth, and become many upon it, and be a blessing upon it. The fear of you and the dread of you I shall inspire in everything that is on earth and in the sea. And behold I have given unto you all beasts, and all winged things, and everything that moveth on the earth, and the fish in the waters, and all things for food; as the green herbs, I have given you all things to eat. But flesh, with the life thereof, with the blood, ye shall not eat; for the life of all flesh is in the blood, lest your blood of your lives be required. At the hand of every man, at the hand of every (beast), shall I require the blood of man. Whoso sheddeth man's blood by man shall his blood be shed; for in the image of God made He man. And you, increase ye, and multiply on the earth." And Noah and his sons swore that they would not eat any blood that was in any flesh, and he made a covenant before the Lord God for ever throughout all the generations of the earth in this month. On this account He spake to thee that thou shouldst make a covenant with the children of Israel in this month upon the mountain with an oath, and that thou shouldst sprinkle blood upon them because of all the words of the covenant, which the Lord made with them for ever. And this testimony is written concerning you that you should observe it continually, so that you should not eat on any day any blood of beasts or birds or cattle

during all the days of the earth, and the man who eateth the blood of beast or of cattle or of birds during all the days of the earth, he and his seed shall be rooted out of the land. And do thou command the children of Israel to eat no blood, so that their names and their seed may be before the Lord our God continually. And for this law there is no limit of days, for it is for ever. They shall observe it throughout their generations, so that they may continue supplicating on your behalf with blood before the altar; every day and at the time of morning and evening they shall seek forgiveness on your behalf perpetually before the Lord that they may keep it and not be rooted out. And He gave to Noah and his sons a sign that there should not again be a flood on the earth. He set His bow in the cloud for a sign of the eternal covenant that there should not again be a flood on the earth to destroy it all the days of the earth. For this reason it is ordained and written on the heavenly tables, that they should celebrate the feast of weeks in this month once a year, to renew the covenant every year. And this whole festival was celebrated in heaven from the day of creation till the days of Noah-twenty-six jubilees and five weeks of years: and Noah and his sons observed it for seven jubilees and one week of years, till the day of Noah's death, and from the day of Noah's death his sons did away with (it) until the days of Abraham, and they ate blood. But Abraham observed it, and Isaac and Jacob and his children observed it up to thy days, and in thy days the children of Israel forgot it until ye celebrated it anew on this mountain. And do thou command the children of Israel to observe this festival in all their generations for a commandment unto them: one day in the year in this month they shall celebrate the festival. For it is the feast of weeks and the feast of first-fruits: this feast is twofold and of a double nature: according to what is written and engraven concerning it celebrate it. For I have written in the book of the first law, in that which I have written for thee, that thou shouldst celebrate it in its season, one day in the year...